

Radionica

Ontologija imenskih prostora „Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima“

Izvještaj priredili

Mirna Willer

Zagreb

willer.mirna@gmail.com

Goran Zlodi

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski fakultet,

Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

gzlodi@ffzg.hr

Arian Rajh

Odsjek za informacijske i komunikacijske znanosti, Filozofski fakultet,

Sveučilište u Zagrebu, Zagreb

arajh@ffzg.hr

Rad na ontologiji imenskih prostora „Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima“ (KAM ontologija) započeo je 2020. u okviru programa rada Stalnog odbora za razvoj i održavanje „Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima“, stručnoga tijela nakladnika Pravilnika – Hrvatskoga državnog arhiva, Muzejskoga dokumentacijskog centra i Nacionalne i sveučilišne knjižnice, a nastavljen je u okviru Tehničke radne grupe za izradu i održavanje ontologije „Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima“. Cilj radionice bio je prikazati okruženje za nastanak ontologije, KAM ontologiju kao

sastavni dio ekosustava bibliografskih podataka te fazu razvoja ontologije uoči 24. seminara Arhivi, knjižnice, muzeji (AKM), održanoga u studenome 2023.

U prvom je dijelu radionice ukratko definiran koncept ontologije, i to posebno ontologije tzv. bibliografskog univerzuma. Ontologija je „kako u računalnim znanostima tako i u informacijskim znanostima (...) obrazac podatka koji predstavlja koncepte unutar neke domene i odnose između tih koncepata. Koristi se za razumijevanje objekata unutar te domene. Ontologije su korištene u umjetnoj inteligenciji, semantičkom webu, software inženjeringu i informacijskoj arhitekturi kao oblik reprezentacije znanja o svijetu odnosno nekom njegovom dijelu.”¹ Standardni model za prikaz ontologija jest RDF: *Resource Description Framework* (Okvir za opis resursa),² standard za semantički povezane podatke. Konceptualni modeli AKM zajednice – IFLA LRM, RiC i CIDOC CRM, kao i njihove ontologije, temelje se na tom tehničkom standardu.

Mirna Willer ukratko je prikazala IFLA-in knjižnični referentni model (IFLA LRM: *Library Reference Model*), a Goran Zlodi CIDOC CRM. Arian Rajh izložio je problematiku vezanu uz opise arhivskoga gradiva prema normama opisa gradiva ISAD(G) i zapisa o stvarateljima ISAAR(CPF) te formatima obavijesnih pomagala i zapisa EAD i EAC u XML serijalizaciji. Prikazao je strukturu EAD i EAC datoteka. Nakon toga predstavio je novu normu opisa entiteta arhivskoga gradiva i s gradivom povezanih entiteta, *Records in Contexts* (RiC). Za RiC je bilo planirano da će se norma sastojati od četiriju dijelova: uvoda, kontekstualnog modela, ontologije i vodiča za implementaciju. Izloženi su entiteti, svojstva i odnosi iz modela RiC, a na kraju izlaganja obrazložen je razlog uvođenja nove arhivističke norme.

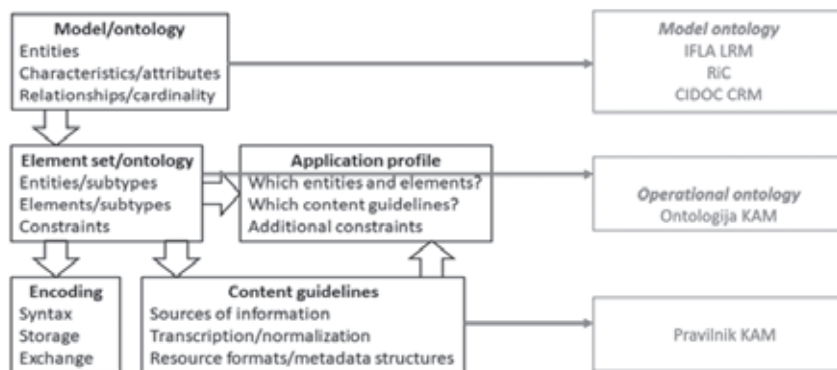
U drugom dijelu radionice Goran Zlodi opisao je pojam ontologije kao operativne, odnosno primijenjene ontologije i mjesta Pravilnika KAM i ontologije KAM u modelu sastavnih alata za njezinu primjenu, služeći se dijagramom Gordona Dunsirea prikazanim u radu *Ontology in Practice* na 24. AKM seminaru³ (slika 1).

1 Wikipedija. Ontologija (informacijske znanosti). [citirano: 2023–05–03]. Dostupno na: [https://hr.wikipedia.org/wiki/Ontologija_\(informacijske_znanosti\)](https://hr.wikipedia.org/wiki/Ontologija_(informacijske_znanosti))

2 W3C. RDF Resource Description Framework (RDF) (2021). [citirano: 2023–05–03]. Dostupno na: <https://www.w3.org/RDF/>

3 Dunsire, G. (2021). *Ontology in Practice*. // Arhivi, knjižnice, muzeji: mogućnosti suradnje u okruženju globalne informacijske infrastrukture, 24, 89–104.

Gordon Dunsire. *Ontology in practice*. AKM24, 24/11/2021,
<http://www.gordondunsire.com/pubs/pres/OntologyInPractice.pptx>.
 Component tools for a practical implementation of an ontology

Slika 1. Sastavni dijelovi alata za praktičnu implementaciju ontologije s referencama na primjenu modela na „Pravilnik za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima”: modeli/ontologije IFLA LRM, RiC i CIDOC CRM kao temeljni modeli Pravilnika KAM, Pravilnik KAM i komplementarna operativna ontologija KAM

Potom je Mirna Willer prikazala radnu verziju ontologije imenskih prostora „Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima“ kao operativne ontologije, komplementarnog standarda izdanju Pravilnika, verzija 1.0, 2021.

Zaključno, Goran Zlodi uputio je na moguće primjene ontologije „Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima“ u praksi u svrhu kodiranja metapodataka radi strojnog upravljanja: označivanja, pohrane, strojnog zaključivanja, pronalaženja i prikaza, te njihove razmjene i ponovne upotrebe.

Napomena: detaljan prikaz ove teme objavljen je u radu Willer, M.; A. Vukadin; B. Bosančić; A. Rajh; G. Zlodi (2023). *Ontologija Pravilnika za opis i pristup građi u knjižnicama, arhivima i muzejima*. // *Vjesnik bibliotekara Hrvatske* 66, 2, 25-52. Dostupno na: <https://izdanja.hkdrustvo.hr/casopisi/vbh/article/view/1092/875> [citirano: 2024-02-08].